

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ
НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF ROAD TRANSPORT ENTERPRISES
ON INNOVATIVE BASIS

Гречан Алла Павлівна, доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри економіки, e-mail: grechan.ap@gmail.com, тел. +380674494014, Україна, 01010, м. Київ, вул. М.Омельяновича-Павленка, 1.

<http://orcid.org/0000-0003-3984-9952>

Хоменко Надія Володимирівна, аспірантка, Національний транспортний університет, Київ, Україна, nadiakhomenko2@gmail.com, Україна, 01010, м. Київ, вул. М.Омельяновича-Павленка, 1.

<https://orcid.org/0000-0001-7301-9034>

Анотація. Статтю присвячено узагальненню особливостей розвитку підприємств автомобільного транспорту на засадах активізації інноваційної діяльності.

Об'єкт дослідження – розвиток підприємств автомобільного транспорту.

Мета роботи – виявлення особливостей розвитку підприємств автомобільного транспорту на засадах інноваційності.

У статті узагальнено роль та значення інновацій у розвитку підприємств автомобільного транспорту. Виділено складові інноваційного середовища підприємств, інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта, а також вказано на фактори, що гальмують активне впровадження інновацій на підприємствах транспортного комплексу. Наведено напрями активізації інноваційної діяльності, що надають найбільший ефект для транспортного підприємства.

Акцентовано увагу на зростанні цінності інновацій для компаній, оскільки ефективність діяльності підприємства, здатність його досягти сталого розвитку у сучасних умовах безпосередньо залежить від рівня інноваційної активності, масштабу та характеру застосування технологічних, технічних, організаційних, маркетингових інновацій у всіх сферах діяльності.

Результати дослідження можуть бути впроваджені в системі наукових засад щодо забезпечення розвитку підприємств на інноваційних засадах.

Ключові слова: транспорт, інновації, інноваційна діяльність, розвиток, інноваційний розвиток, автотранспорт, автотранспортне підприємство, конкурентоспроможність.

Вступ. Постановка проблеми. Автомобільний транспорт є важливою частиною транспортної системи країни, а ефективне функціонування цієї системи створює необхідні умови для модернізації та інноваційного розвитку національної економіки, для забезпечення задоволення транспортних потреб населення, а також для інтеграції у світову економічну систему. Розвиток автомобільного транспорту визначає також можливості держави щодо створення умов для вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів та забезпечення пов'язаності території держави.

Важко переоцінити роль автомобільного транспорту в транспортній системі України, оскільки він є лідером серед всіх видів транспорту за обсягами перевезень як пасажирів, так і вантажів.

Оцінка діяльності українського ринку автомобільних перевезень свідчить про те, що, незважаючи на загальне задоволення потреб національної економіки та суспільства в перевезеннях, удосконалення потребують рівень якості послуг, структура автопарку, технологічний стан транспортних засобів тощо. Усе це не найкращим чином впливає на конкурентоспроможність автомобільного транспорту України як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

З урахуванням циклічної динаміки національної та глобальної економіки, періодичності виникнення фінансової, економічної, соціальної, політичної кризи, пандемії, та навіть війни, кожному підприємству необхідно будувати власну стратегію розвитку з урахуванням індивідуальних галузевих особливостей на засадах активного використання сучасних досягнень світового суспільства. Усе це підвищує важливість дослідження особливостей розвитку підприємств автомобільного транспорту та визначальної ролі при цьому активізації впровадження інновацій.

Мета і завдання дослідження: дослідити загальні особливості розвитку підприємств автомобільного транспорту на інноваційних засадах та систематизувати теоретичні підходи в контексті виявлення їх специфічних галузевих стратегій з урахуванням сучасних викликів на всіх рівнях економічної системи.

Виклад основного матеріалу. Унаслідок воєнних дій росії проти України транспортна система, як і вся економіка нашої країни зазнала значних матеріальних збитків. Враховуючи, що транспортна галузь є однією з ключових, то її відновлення та розвиток набувають першочергового значення, оскільки роль транспорту визнається надзвичайно важливою і багатогранною:

- це один з основних елементів забезпечення військового комплексу;
- це і вагоме джерело податкових надходжень у державний і місцеві бюджети;
- це значний потенціал формування робочих місць на ринку праці, як ключової складової сфери послуг;

- це базис для розвитку, передовсім, промисловості та сільського господарства через формування оптимальної логістики між ними в контексті раціонального поєднання інтересів та здійснення відповідних сполучень між багаточисленними виробниками та споживачами.

Отже, розвиток транспорту забезпечує виробничі зв'язки між головними секторами економіки України, здійснює перевезення вантажів та пасажирів, є фактором формування географічного розподілу праці, сприяючи в той же час спеціалізації і кооперації підприємств, окремих галузей і регіонів.

Автомобільний транспорт, який здійснює комплекс робіт та послуг, що пов'язані із підготовкою, організацією та здійсненням автомобільних перевезень людей та вантажів, включаючи технічну експлуатацію автотранспортних засобів, транспортно-експедиційні роботи та ін., є найбільш поширеним у галузі, що обумовлено його особливостями [1]:

- продукцією автомобільного транспорту є транспортна послуга, тобто фізичне переміщення вантажів або людей, корисний ефект від послуги і є споживча вартість транспортної продукції;

- на автомобільному транспорті процес виробництва і реалізації продукції поєднані в єдине ціле;

- вартість перевезення вантажу автомобільним транспортом додається до вартості виробництва цього вантажу, тому змінюється не тільки споживча вартість, але й вартість перевезених вантажів на величину транспортних витрат;

- в структурі витрат на виробництво транспортної продукції відсутні витрати на сировину, натомість в затратах знаходиться велика частка заробітної плати та витрати на паливо;

- надання транспортних послуг вагомо залежить від зовнішнього середовища: реальних умов експлуатації транспорту, стану дорожнього покриття, погодних умов.

Унікальність автомобільного транспорту полягає в тому, що він здатний доставити вантаж або пасажирів безпосередньо швидше за інші види транспорту. По суті, можна швидше та дешевше побудувати маршрут до місця призначення.

До основних переваг автомобільного транспорту також можна віднести:

- високу мобільність (автомобільний транспорт може проводити навантаження, а також вивантаження товару практично у будь-якому місці);

- досить швидку доставку вантажу;

- можливість стежити за станом вантажу під час перевезення;

- відсутність будь-яких проміжних операцій, порівняно із залізничним транспортом;
- можливість доставки вантажу в будь-яке призначене місце (магазин, завод, залізничний вокзал тощо);
- висока ефективність на короткі дистанції.

Попит на транспортні послуги визначається вантажними та пасажирськими потоками, напрямок яких встановлюють, відповідно, вантажовласники та населення. Обсяги пасажирських перевезень мають більший ступінь стабільності, оскільки пов'язані з необхідністю переміщення громадян за різними, проте досить чітко прогнозованими причинами. Що ж до вантажних перевезень, то тут більше варіантів переміщення продукції, жорсткіше конкурентне суперництво між вантажовідправниками, транспортними підприємствами, посередниками тощо.

Слід також врахувати і основні недоліки автомобільного транспорту, серед яких:

- невелика вантажопідйомність (10-15 т), як наслідок – низький рівень продуктивності праці;
- потреба в рідкому світлому паливі (найдорожчому);
- висока собівартість перевезення (у десятки разів вища, ніж на залізничному та водному);
- великі трудовитрати на перевезення (на автотранспорті зайнято всіх, хто працює на транспорті) та ін.;
- можуть виникати складнощі в логістиці за умов зруйнованої дорожньої інфраструктури.

Усі зазначені особливості автотранспортного комплексу вимагають адаптивного їх врахування при формуванні напрямів економічного розвитку, застосуванні методів і моделей прогнозування, обґрунтуванні стратегічних альтернатив, впровадженні дієвих інновацій.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується значними темпами та масштабами змін, що відбуваються в економічній, соціальній, екологічній сферах. Нова економічна ситуація відрізняється процесами глобалізації та турбулентності, конкуренцією, що посилюється, розвитком процесів інтернаціоналізації бізнесу, а також умовами військового стану, що ставить на порядок денний необхідність формувати стратегію розвитку підприємства базуючись на сучасних тенденціях з урахуванням всіх чинників зовнішнього впливу. Як доводить теорія і свідчить досвід, основою перетворень на всіх рівнях є активне впровадження інновацій, які забезпечують реалізацію визначених концептуальних положень [2, с.15] розвитку всього транспортного комплексу і, зокрема автомобільного (рис.1).

Стратегічний розвиток підприємства є основою його довгострокового успішного функціонування на внутрішньому та зовнішніх ринках збуту, а також запорукою досягнення достатнього рівня конкурентоспроможності чи підвищення цього рівня. При цьому важливим інструментом розвитку є інноваційна активність суб'єктів підприємницької діяльності. [3]

Конкурентоспроможність транспортних послуг під час впровадження інновацій є двигуном інноваційної діяльності. Вона дає можливість задовольнити можливості більш якісно та ефективно порівняно з іншими подібними послугами, які надають на цьому ринку. Колосальну значимість має фактор часу: несвоєчасне та із запізненням прийняте рішення про застосування інновацій може призвести до небажаних результатів та втрат [4]. Таким чином, інноваційна діяльність на транспортному підприємстві має бути орієнтована в першу чергу на вдосконалення перевезень та вантажно-розвантажувальні роботи, а також на скорочення витрат експлуатації рухомого складу.

Інноваційний процес відіграє важливу роль при приведенні та підтримці в технічно справному стані автопарку на транспортному підприємстві. Насамперед, це стосується тих підприємств транспорту, які мають власну базу для технічного обслуговування та ремонту автомобілів, а також до спеціальних підприємств автосервісу. Досягнення у сфері організації виробництва, технологій та техніки виступають у ролі інновацій та служать на розвиток транспортного підприємства.

У даний час велику роль відіграє і застосування сучасних прогресивних способів технічного обслуговування та ремонту, відновлення деталей та збільшення їх зносостійкості, управління якістю, що надаються послуг, включаючи стимулювання працівників.

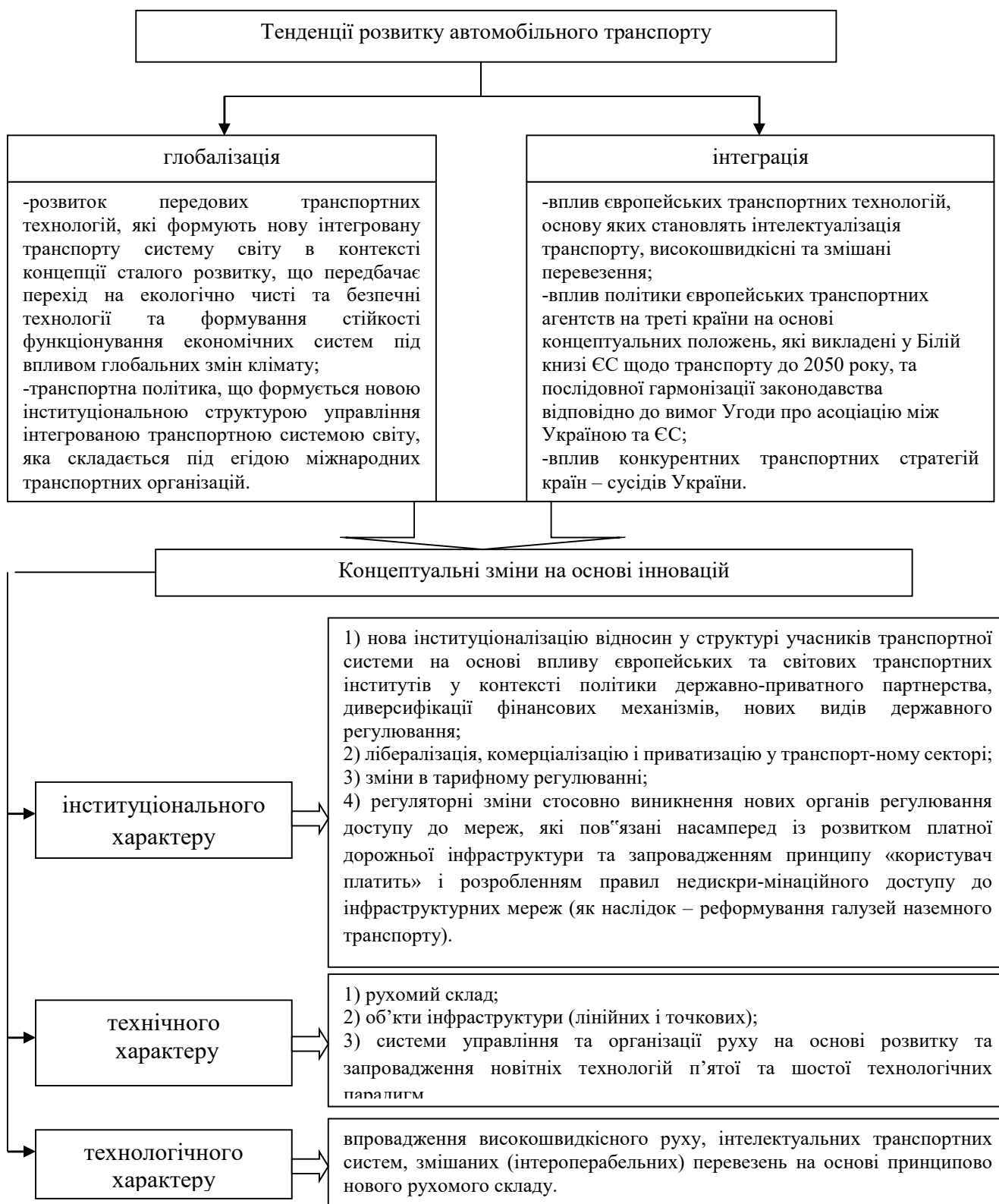

Рисунок 1 – Тенденції розвитку автомобільного транспорту в контексті впровадження інновацій

Figure 1 – Road transport development trends in the context of innovation implementation

Інноваційний процес стосується також технології управління транспортною компанією. Виникнення кризи у діяльності компанії, наприклад, кризи ліквідності, неплатоспроможності, нерідко стає поштовхом до інновацій у сфері управління, змін до організаційної структури. Водночас неадекватні методи управління підприємствами нерідко спричиняють настання фінансової кризи.

Розвиток автомобільного транспорту сприяє його оснащенню сучасним рухомим складом, підвищенню питомої ваги автомобільного транспорту загального використання, концентрації автомобільного парку на великих підприємствах, удосконаленню транспортного процесу.

Зазвичай фінансування інновацій в автотранспортних підприємствах здійснюється за рахунок власних коштів, не рідко трапляється ситуація коли підприємства, особливо державні, працюють збитково і не мають можливості впроваджувати інновації. Така ситуація призводить до зменшення конкурентоспроможності не лише підприємства, а і країни в цілому[5].

Тому, з метою виправлення ситуації, важливими інноваціями автотранспортних підприємств на сучасному етапі можуть бути:

- розвиток виробничо-технічної бази з обслуговування і ремонту рухомого складу;
- «розумна навігація», яка допоможе передбачити і уникати ДТП;
- підвищення коефіцієнту інтенсивності використання автомобільного рухомого складу;
- поглиблення транспортно-експедиційного обслуговування з виконанням послуг збору і транспортування дрібних відправлень автомобільним транспортом;
- оновлення автопарку (використання автомобілів з вищим рівнем відповідності екологічним стандартам).

Водночас, широкому впровадженню інновацій на автотранспортних підприємствах перешкоджають такі чинники, як відсутність коштів у межах підприємства, недоступність пільгових кредитів або приватного капіталу, зависокі витрати на інновації, недостатня кваліфікація працівників, відсутність партнерів по співпраці, труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій, невизначений попит на інноваційні ідеї, занадто велика конкуренція на ринку тощо.

Висновки: Транспортне підприємство – важлива частина транспортно-логістичної системи, мета роботи якої полягає в організації доставки, переміщення товарно-матеріальних цінностей з однієї точки в іншу за найкращим і оптимальним маршрутом.

До інновацій на транспортному підприємстві можна віднести: покращення роботи систем управління, впровадження нових методів керування (складання стратегічного плану на основі впровадження різних інновацій), підвищення якості обслуговування пасажирів, удосконалення автопарку підприємства. Використання прогресивних методів технічного обслуговування автомобілів та ін.

Інноваційна діяльність на автотранспортному підприємстві має бути орієнтована насамперед на досягнення головної мети – підвищення конкурентоспроможності як самого підприємства, так і послуг.

Зрештою інноваційна діяльність на кожному автотранспортному підприємстві має бути орієнтована на досягнення головної мети – підвищення конкурентоспроможності як самого підприємства, так і наданих споживачам послуг. У сучасних умовах для перспективного розвитку галузі транспортного підприємства на основі інновацій доцільно використати ефективний інструментарій, який сприяє формуванню та реалізації інноваційної політики.

Перелік посилань

1. Маркетинг у сфері транспортних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/37186/>
2. Розвиток економічних та науково-технічних основ транспорту п'ятого покоління. Монограф. / Геєць В.М., Волошин О.І., Дзензерський В.О., Никифорук О.І.– К., 2020. – 254 с.
3. Olena G. Parfentieva, Pavlo Yu. Grechan and Alla P. Grechan Stimulating innovative activity as a tool for ensuring strategic development of motor transport enterprises / Management Science Letters, Canada 2019.5.022 <https://www.researchgate.net/journal/Management-Science-Letters-1923-9335/3?sortBy=hash>
4. Савчук О. В., Захарова О. В. Стратегічна напрямки розвитку потенціалу національної транспортної системи України / Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. – 2017. – Вип. 2. – С. 42-52.
5. Шатіло О. В. Вплив інновацій на розвиток автотранспортних підприємств України. Стратегія економічного розвитку України. Збірник наукових праць. -Київ: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2018. – Т. 43. – С. 118-128.

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF ROAD TRANSPORT ENTERPRISES ON
INNOVATIVE BASIS

Grechan Alla P., Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Economics Department (National Transport University), e-mail: grechan.ap@gmail.com, tel. +380674494014, Ukraine, 01010, Kyiv, street M. Omelyanovich-Pavlenko, 1. <http://orcid.org/0000-0003-3984-9952>

Khomenko Nadiia V., Ph.D. student, National Transport University, Kyiv, Ukraine, nadiakhomenko2@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7301-9034>

Abstract. The article is devoted to the study of the features of the development of road transport enterprises on the basis of innovation.

The object of the study is the development of road transport enterprises.

The purpose of the work is to identify the features of the development of road transport enterprises based on innovativeness.

The article considers the definition of innovations, reveals their economic essence, the role and significance of innovations in the development of road transport enterprises is determined. The components of the innovative environment of organizations, the innovative potential of the economic entity, as well as the factors inhibiting the active implementation of innovations at enterprises are highlighted. The areas of innovative activity that provide the greatest financial and economic effect for transport organizations are given.

The value of innovation for companies is constantly increasing. The efficiency of the enterprise, the ability to achieve sustainable development in modern conditions depends on the level of innovative activity, the scale and nature of the application of technological innovations in all spheres of activity. innovations in transport, transport enterprise, introduction of innovations, classification of innovations

The results of the research can be implemented in the system of scientific principles for ensuring the development of enterprises on the basis of innovation.

Key words: transport, innovations, innovative activity, development, innovative development, motor transport, motor transport enterprise, competitiveness.

References

1. Marketynh u sferi transportnykh posluh URL: <https://buklib.net/books/37186/> [in Ukrainian]
2. Rozvytok ekonomichnykh ta naukovykh-tekhnichnykh osnov transportu p'yatoho pokolinnya. Monohraf. / Heyets' V.M., Voloshyn O.I., Dzenzers'ky V.O., Nykyforuk O.I.– K., 2020. – 254 s. [in Ukrainian]
3. Olena G. Parfentieva, Pavlo Yu. Grechan and Alla P. Grechan Stimulating innovative activity as a tool for ensuring strategic development of motor transport enterprises / Management Science Letters, Canada 2019.5.022 <https://www.researchgate.net/journal/Management-Science-Letters-1923-9335/3?sortBy=hash>
4. Savchuk O.V., Zaharova O. V. Strategichna napryamki rozvitku potencialu nacionalnoyi transportnoyi sistemi Ukrayini // Visnik Mariupolskogo derzhavnogo universitetu. Seriya: Ekonomika. – 2017. – Vip. 2. – S. 42-52.
5. Shatilo O. V. Vpliv innovacij na rozvytok avtotransportnih pidpriyemstv Ukrayini. Strategiya ekonomichnogo rozvitku Ukrayini. Zbirnik naukovih prac -Kiyiv: Kiyivskij nacionalnij ekonomichnij universitet imeni Vadima Getmana, 2018. –T. 43. – S. 118-128. [in Ukrainian]